

नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्

प.सं. ०८०/०८१

च.नं. २२५

मिति: २०८०/११/०८

विषय: नेपालमा देखा परेको अफ्रिकन स्वाइन फिभर (African Swine Fever; ASF) को उपचार, नियन्त्रण तथा रोकथामको लागि नेपाल पशु चिकित्सा परिषद् ऐन, २०५५ को दफा ९ (छ) बमोजिम दिइएको परामर्श सम्बन्धमा।

श्री कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय,
सिंहदरबार, काठमाण्डौ।

श्री मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालय,
सुदूरपश्चिम/कर्णाली/लुम्बिनी/गण्डकी/बागमती/मधेश/कोशी प्रदेश।

श्री सबै महानगरपालिका/उप-महानगरपालिका/नगरपालिका/गाउँपालिकाहरू।

नेपालको अर्थतन्त्रमा करिब ११.५ प्रतिशत हिस्सा राख्ने पशुपालन क्षेत्र अफ्रिकन स्वाइन फिभर, लम्पी स्किन रोग, बर्डफ्लु, खोरेत, पिपिआर लगायतका विभिन्न रोगहरूका कारण संकटग्रस्त हुदै गइरहेको छ। गत वर्ष लम्पी स्किन रोगले करिब १५ लाख ३७ हजार गाई/भैसी संक्रमित भई ६५ हजार चार सयको मृत्यु भएको र करिब ७५ अर्ब ५२ करोड बराबरको आर्थिक नोक्सानी गरेको अनुमान गरिएको थियो। पशुका विभिन्न महामारीका कारण नेपालमा वार्षिक खर्बौंको क्षति भइरहेको छ। यस किसिमका महामारीहरूको समयमै रोकथाम र नियन्त्रण गर्दै पशु पालक किसानहरूलाई उच्च मनोबलका साथ पेशामा टिकाई राखी पशु तथा पशुजन्य पदार्थहरूको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउनु अपरिहार्य देखिएको छ।

२०७९ जेष्ठ २ गते नेपालमा पहिलो पटक देखिएको अफ्रिकन स्वाइन फिभर, हालसम्म नेपालका २८ बटा जिल्लामा देखिसकेको र नेपालका करिब १४ लाख घरपालुवा बंगुर मात्र नभई जंगली बँदेल समेत उच्च जोखिममा रहेका छन्। नेपालका करिब ४ लाख किसान परिवारले गर्दै आएको बंगुर पालन पेशा अहिले संकटग्रस्त अवस्थामा पुगेको छ। यो रोगका कारण गत वर्षदेखि नेपालबाट बंगुर तथा बंगुरको मासु निर्यात समेत बन्द भइरहेको छ भने वार्षिक नेपालमा उत्पादन हुदै आएको करिब ३६ हजार मेट्रिक टन बराबरको बंगुरको मासु उत्पादनमा हास आई आगामी वर्षहरूमा आयात गर्नु पर्ने अवस्था श्रृजना हुने देखिन्छ। विश्व पशु स्वास्थ्य संगठन (WOAH) ले हालसम्म कुनै पनि खोपको सिफारिस नगरेको र उक्त रोगको मृत्युदर उच्च रहेकोले रोग नियन्त्रण गर्ने कार्य चुनौतिपूर्ण रहेको छ।

गण्डकी प्रदेशमा यस रोगले पारेको प्रभावबारे प्राप्त प्रतिवेदन अनुसार हालसम्म गण्डकी प्रदेशका ४ जिल्लामा उक्त रोग फैलि १६ हजार पाँच सय ५४ बंगुरहरू मरेको र जसबाट करिब ५० करोड बराबरको

- १ -

नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्

आर्थिक नोक्सानी भएको देखिएको छ। एएसएफ भाइरसको संक्रमणले गर्दा घरपालुवा तथा जंगली सुँगुर प्रजातिमा लाग्ने यो रोगका कारण पशुमा उच्च मृत्यु हुने, तुहिने, संक्रमण देखिएको ठाउँमा लामो समय बंगुर पालन सुचारु गर्न नसकिने र निको भएको पशुलाई पूर्ववत अवस्थामा ल्याउनुको लागि थप पोषण खर्च बढ्न गई किसानको ठूलो धनराशिको नोक्सान भईरहेको, ठूलो परिमाणको रोजगारी गुम्ने जोखिम रहेको र बंगुर व्यवसाय पुनर्स्थापनामा समेत समस्या श्रृजना हुने देखिन्छ।

विश्व पशु स्वास्थ्य संगठनका अनुसार यो रोग देखिएको ठाउँमा पशुमा रोग फैलिने दर ४० देखि ५० प्रतिशत र मृत्युदर १०० प्रतिशत सम्म देखिने गरेको छ। यो रोगको विषाणु दिसा, रगत तथा मासुमा लामो समय सम्म बाच्ने भएकाले वातावरण समेत लामो समय सम्म संक्रमित हुने र आउँदा दिनहरूमा रोग देखा पर्ने उच्च जोखिम देखिन्छ। यो रोगबाट बंगुर मर्दा हुने क्षति, औषधि उपचार र रोग नियन्त्रणमा लाग्ने खर्च, संक्रमित पछि जिवित रहेका बंगुरको आहारको खर्च लगायतले पार्ने सामाजिक र आर्थिक प्रभाव भने ठूलो रहेको छ। नेपालमा कुल १३ लाख ५८ हजार बंगुरको संख्या रहेको छ। बंगुरको कुल संख्याको क्रमश ५७.५%, १४.२%, ९.८%, ९.३% संख्या भएका कोशी, लुम्बिनी, बागमती र गण्डकी प्रदेश किसानको आर्थिक नोक्सानीको हिसाबले उच्च जोखिममा रहेका छन्।

विश्व पशु स्वास्थ्य संगठनले दिएको बैज्ञानिक तथ्य र नेपालमा यसले पारेको प्रभावलाई आधार मान्दा समयमै रोग नियन्त्रण गरिएन भने यस रोगबाट ४०% बंगुरहरू थप संक्रमित हुने र संक्रमित पशुहरू मध्ये ६६.६% को मृत्यु हुने अनुमान गरिएको छ। बंगुरको मृत्यु र रोग नियन्त्रणमा लाग्ने खर्चलाई मात्र आधार मान्दा प्रति संक्रमित बंगुर रु. २७,९२७/- बराबरको प्रत्यक्ष नोक्सान हुने परिषद्को अध्ययनले देखाएको छ। यो रोगको समयमै उपचार, नियन्त्रण तथा रोकथाम गर्न नसकेको अवस्थामा करिब ५ लाख ४३ हजार बंगुरमा संक्रमण फैलिने, जसका कारण करिब ३ लाख ६१ हजार मर्ने र १५ अर्ब १६ करोड ४९ लाख बराबरको आर्थिक क्षति हुने अनुमान गरिएको छ।

यो रोगको उपचार, रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्नका लागि आवश्यक पर्ने महत्वपूर्ण जनशक्ति स्थानिय तहमा रहेको पशु चिकित्सकहरूको दरबन्दी करिब ६० प्रतिशत रिक्त रहेको र अधिकांश स्थानिय तहका वडाहरूमा पशु स्वास्थ्य प्राविधिकहरूको उपस्थिति न्यून रहेको छ। संघ, प्रदेश र स्थानिय तह बिचको कमजोर समन्वय र सहकार्यका कारण रोग देखिएको लामो समय पछि थाहा हुने र संक्रमण द्रुत गतिमा फैलिई एकदमै छिटो महामारीको रूप लिइरहेको देखिन्छ। यस्ता पशुका महामारी विरुद्ध लड्न तत्काल कानून निर्माण देखि भेटेरिनरी सेवाको आमूल पुनर्संरचना गरी अस्पताल र जनशक्ति थपी सघन रोग नियन्त्रणमा जुट्न अत्यावश्यक देखिन्छ। पशु रोगको असरका कारण नेपालको आर्थिक वृद्धिको लक्ष्यमा समेत गम्भिर प्रभाव पर्ने देखिन्छ। अफ्रिकन स्वाइन फिभर लगायतका रोगहरूको समयमै रोकथाम र नियन्त्रण गरी किसानको पशु धनलाई जोगाई स्वस्थ समाज र सबल अर्थतन्त्रमा टेवा पुर्‍याउन देहायका व्यवस्थाका लागि नेपाल पशु चिकित्सा परिषद् ऐन, २०५५ को दफा ९

रजिष्ट्रार

नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्

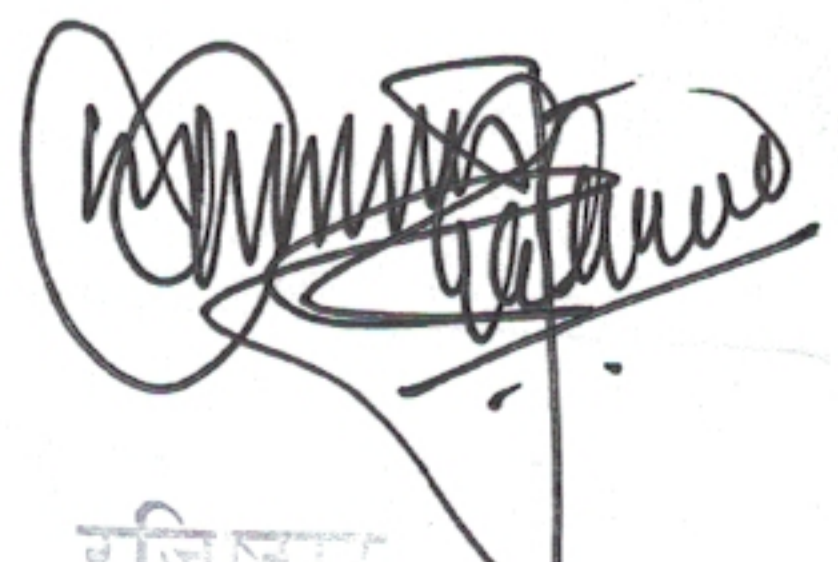
(छ) अनुसार नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानिय तहहरूलाई परामर्श दिइएको व्यहोरा नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्को निर्णयानुसार अनुरोध छ।

तत्कालीन परामर्श:

- १) सङ्क्रमित क्षेत्रबाट बंगुर वा बंगुरजन्य पदार्थ तथा रोग फैलाउन सक्ने जुनसुकै सामग्रीको ओसारपसारमा रोक लगाउने।
- २) संक्रामक पशु रोग नियन्त्रण ऐन विधेयक पारित नहुन्जेल सम्म तत्काल नेपाल सरकारबाट अफ्रिकन स्वाइन फिभर रोगको नियन्त्रण गर्न आवश्यक पर्ने राष्ट्रिय निर्देशिका/कार्यविधि/कार्ययोजना जारी गर्ने।
- ३) रोगको नियन्त्रण तथा रोकथामको लागि देशभरको अफ्रिकन स्वाइन फिभरको रिपोर्टिङ्ग, तथ्याङ्क व्यवस्थापन, लजिस्टिक व्यवस्थापन र प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरूलाई थप व्यवस्थापन, समन्वय तथा संयोजन गर्न संघीय, प्रादेशिक र स्थानिय स्तरमा “अफ्रिकन स्वाइन फिभर कन्ट्रोल रुम” को स्थापना गर्ने।
- ४) रोगको संक्रमण देखिएका सबै स्थानिय तहहरूमा कम्तिमा एकजना दर्तावाल पशु चिकित्सक र पशु स्वास्थ्य प्राविधिकहरूको टोली सहित “रेपिड रेस्पन्स टिम” अबिलम्ब परिचालन गर्ने।
- ५) उच्च जोखिम भएका प्रदेश, जिल्ला र स्थानिय तहहरूमा रोगको रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि आवश्यक जनशक्ति, आधारभूत भेटेरिनरी औषधि, निसंक्रामक रसायनको आपूर्ति र समन्वयको लागि बजेट व्यवस्थापन गर्ने।
- ६) अन्य प्रदेशहरूमा पशु रोग फैलन नदिन भौगोलिक रूपमा महत्वपूर्ण मानिएका स्थानहरू जस्तै बुटवल-पोखरा खण्ड, तनहुँको आबुखैरेनी, कैलालीको चिसापानी, सुर्खेतको छिन्चु लगायतका महत्वपूर्ण ठाउँमा पशु तथा पशुजन्य पदार्थको आन्तरिक ओसारपसार नियमन र नियन्त्रण गर्ने गरी रोगलाई अन्य ठाउँमा फैलिन नदिन “पशु क्वारेन्टाइन चेकपोष्टहरूको स्थापना” गर्ने।
- ७) किसानको क्षतिको वैज्ञानिक मूल्याङ्कन गरी राहत दिने, वैकल्पिक पशु पालन व्यवसायमा सहायता गर्ने र “पोष्ट आउटब्रेक व्यवस्थापन योजना” तयार गरी कार्यन्वयन गर्ने।

मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन परामर्श:

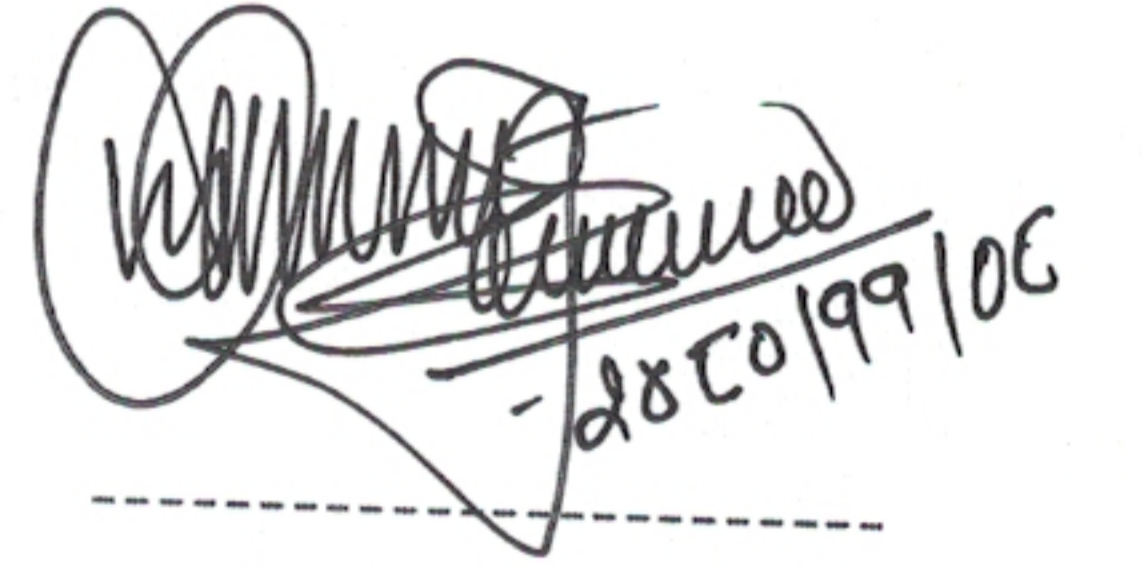
- १) संक्रामक पशु रोग नियन्त्रण विधेयकलाई द्रुत गतिबाट अगाडी बढाउने।
- २) प्रत्येक स्थानिय तहमा प्राथमिक प्रयोगशाला सेवा र खोप भण्डारण सुविधा सहितको भेटेरिनरी अस्पताल स्थापना गर्न आगामी वर्षहरूमा तिनै तहका सरकारको स्रोतबाट बजेट व्यवस्थापन गर्दै भेटेरिनरी सेवा र भौतिक संरचनाको न्यूनतम मापदण्ड तोकि निर्माण कार्य क्रमागत हिसाबमा अगाडी बढाउने।

रजिष्टार

नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्

- ३) हरेक स्थानिय तहमा दर्तावाल पशु चिकित्सक र हरेक वडा स्तरमा पशु स्वास्थ्य प्राविधिक सहितको भेटेरिनरी सेवा प्रदान गर्न सक्ने गरी जनशक्ती व्यवस्थापन योजना बनाई क्रमश बजेटको व्यवस्था गर्दै जाने।
- ४) जिल्ला स्थित भेटेरिनरी अस्पताललाई आधारभूत प्रयोगशाला सहितको विशेषज्ञ भेटेरिनरी सेवा प्रदान गर्न सक्ने गरी स्तरोन्नती गर्न आवश्यक भौतिक संरचना र जनशक्ती व्यवस्थापनको कार्य योजनाबद्ध हिसाबले अगाडी बढाउने।
- ५) पशु रोगको सर्भिलेन्स तथा रिपोर्टिङलाई प्रभावकारी बनाउन प्रत्येक प्रदेशमा केन्द्रिय प्रयोगशालाको मातहत रहने गरी रिफरल प्रयोगशालाको रुपमा संघीय प्रयोगशालाहरुको स्तरोन्नती गर्ने र निजि भेटेरिनरी प्रयोगशालाको न्यूनतम मापदण्डहरु तोकि रोग सर्भिलेन्सको कार्यमा सहभागी गराउने।
- ६) प्रत्येक प्रदेशमा खोप भण्डारण केन्द्र र प्रत्येक जिल्लामा खोप बैङ्कको स्थापना गर्ने।
- ७) मौजुदा भेटेरिनरी सेवाको संरचनाले पशु महामारीहरुलाई समयमै रिपोर्टिङ, रोकथाम, उपचार र नियन्त्रण जस्ता कार्यहरु गर्न नसकेको विगतका लम्पी स्किन रोग, बर्डफ्लु जस्ता महामारीहरुले पारेको प्रभावले पाठ सिकाएकोले, किसानको पशुधनको सुरक्षा, मानव स्वास्थ्यको संरक्षण र निर्यात प्रवर्द्धनलाई केन्द्रविन्दुमा राखी "भेटेरिनरी सेवाको व्यापक संस्थागत पुनर्संरचना" गर्ने।
- ८) नेपाल सरकारले भेटेरिनरी सेवालाई आवश्यक सेवामा राखेकोले भेटेरिनरी सेवामध्ये पशु उपचार सेवा, प्रयोगशाला सेवा र पशु क्वारेन्टाईन सेवालाई तत्काल र बाँकी अन्य सेवालाई विस्तारै २४ सै घण्टा सञ्चालन गर्ने गरी कानूनी, संरचनागत र जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नु पर्ने।
- ९) सरकारी छात्रवृत्तिमा पढेका पशु चिकित्सकहरुलाई कम्तिमा २ वर्ष सम्म दुर्गम जिल्लामा गएर काम गर्ने व्यवस्था मिलाउने।

- २४८०/११/०८

डा. मनोज कुमार शाही

रजिष्टार

अवगदार्थ:

श्री प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाण्डौ।

श्री गृह मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाण्डौ।

श्री वन तथा वातावरण मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाण्डौ।